

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2019. október 21.

MOZGÓKÉPKULTÚRA ÉS MÉDIAISMERET

KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

ISMERETEKET ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK (maximum 10 pont)

1. 4 pont

Állapítsa meg, és **jelölje** az **I** (igaz) vagy a **H** (hamis) jelzések bekarikázásával, hogy a következők **igaz vagy hamis állítások!**

a) A nagytotál a film cselekményvilágának az a legtágabb beállítása, ahol a szereplők a környezettel együtt láthatóak.

I – H

b) A közeli funkciója, hogy a kép tárgyát környezetéből leválassza, kiemelje.

I – H

c) A svenk az a felvétel közben történő gépmozgás, amelynek során a kamera csak vízszintesen fordul el saját tengelye körül.

I – H

d) A svenk az a felvétel közben történő gépmozgás, amelynek során a kamera minden irányban elfordulhat saját tengelye körül.

I – H

Helyes válasz:

- a) I
- b) I
- c) H
- d) I

2. 2 pont

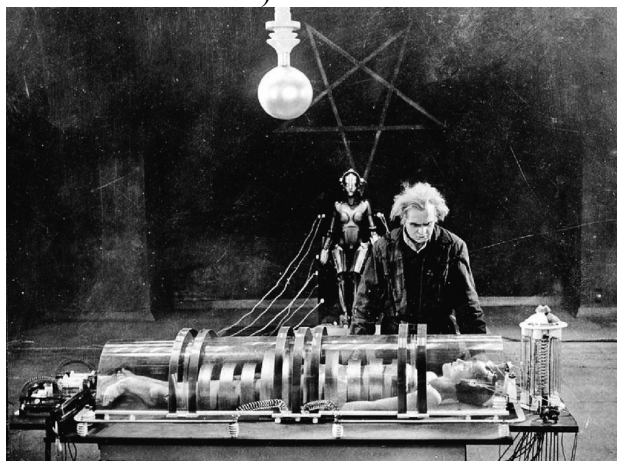
a) **Állapítsa meg**, hogy a képek alapján megidézett filmalkotásoknak mi lehet a **legvalószínűbb műfaja** a következők közül!

- a) kép: sci-fi, burleszk; krimi, western
- b) kép: western, thriller, sci-fi; musical

a)

b)

Helyes válasz:

- a) burleszk
- b) sci-fi

3. 2 pont

a) Nevezze meg, **melyik médiahatás-elmélet alap gondolatát** fogalmazza meg a következő állítás!

„A média – különösen a hírmédia – elsősorban nem azt szabja meg, hogy mit gondoljunk, hanem azt, hogy miről gondolkodjunk”.

b) **Állapítsa meg**, hogy a szóban forgó hatáselmélet a **korlátozott vagy a nagy hatások elmélete csoportjába tartozik-e!**

Helyes válasz:

a) *a napirend-kijelölés elmélete (vagy az agenda-setting elmélete)*

b) *a korlátozott hatáselméletek csoportjába*

4. 2 pont

a) **Állapítsa meg**, hogy **mely médiaszöveg-típus felépítését** jellemzi az alábbi (hiányos) kérdések mentén történő **szerkesztésmód!** (1 pont)

Ki? Mit? Hol? Mikor? .... Miért?

b) A kérdések közül egy hiányzik. **Nevezze meg a hiányzó kérdést!** (1 pont)

Helyes válasz:

a) *Hír*

b) *Hogyan?*

SZÖVEGÉRTÉSI FELADAT (maximum 25 pont)5. 4 ponta) **Állapítsa meg**, hogy mikor, **milyen időszakban (évben) és évszakban játszódik** a részletben látható cselekmény! (2 pont)b) Állításait (időszak, év, illetve évszak) **legalább két-két megfigyeléssel igazolja** (2 pont)*Helyes válasz:*a) *1 pontot kap a vizsgázó abban az esetben, ha helyesen állapítja meg, hogy a cselekmény a II. világháború befejezése után, 1945-ben játszódik. További 1 pontot, ha helyesen állapítja meg, hogy a részlet eseményei nyáron játszódnak.*b) *1 pontot kap a vizsgázó az alábbiak szerinti (vagy más, a részlettel alátámasztható) indoklás esetén, amellyel érvényesen igazolja, hogy a cselekmény 1945-ben (vagy más megfogalmazásban a 2. világháború befejezésének évében) játszódik:*

- az 1945-ös évre utal az utcán a plakát, amely Magyarországnak a dicsőséges Vörös Hadsereg által történt teljes felszabadításáról és az 1945. április 8-i ünnepségről beszél;
- a rádióban hallható hírek, amelyek a háború utáni választásokról tájékoztatnak;
- a jegyző az öreg katonával beszélgetve két háborúról beszél múlt időben;
- elhangzik, hogy a zsidók „visszajöttek”, illetve „mindent túlélnek”;
- az orosz katonák látványa, az időszakra jellemző nyitott terepjáró látványa, a velük való beszélgetés.

További 1 pontot kap a vizsgázó, ha az alábbiak szerint (vagy más, a részlettel alátámasztható módon) indokolja, hogy a részlet cselekménye nyáron játszódik:

- aratás után vagyunk, többször látni a lekaszált tarlót, a földeken most gyűjtik be a maradék szénát;
- a nap magasan jár, a ruházatokból ítélve nagyon meleg van.

6. 7 ponta) **Állapítsa meg**, ki a részlet szereplői közül a **legdominánsabb karakter!** (1 pont)b) **Jelöljön meg** a részletben feltűnő karakterek közül **három olyan szereplőt**, aki egyértelműen **alacsonyabb státuszú**, kevésbé domináns, mint az előzőekben megjelölt szereplő! Egy-egy megfigyeléssel **indokolja meg**, hogy miért az adott szereplőt választotta! (3 pont)c) Emelje ki a szereplők közül azt a **három karaktert**, akik a **múltban bűnt követtek el!** Egy-egy megfigyeléssel, konkrét cselekményelemmel **igazolja választását!** (3 pont)*Helyes válasz:*a) *1 pontot kap a vizsgázó, ha helyesen jelöli meg a jegyzőt (a Rudolf Péter által alakított Szentés Istvánt).*b) *1-1, maximum 3 pont adható, ha a vizsgázó helyesen jelöl meg hármat a következő szereplők közül a rájuk vonatkozó alábbi (vagy azokhoz hasonlóan a részlettel alátámasztható egyéb) megfigyelésekkel (pont csak akkor adható, ha a karakter megjelölése és az indoklás is helytálló):*

- a lakodalomra készülődő asszonyok (a jegyző utasításokat ad nekik, hogy ételt és ital hozzanak a hadirokkantnak, vagy adják a kezébe az orosz katonáknak szánt pezsgőt);

- saját fia, Árpád (pl. a lakodalmas háznál is magához inti, és ő kezdeményezi, hogy igyon a hadirokkanttal, később a boltban egyszerre mint tekintélyes apa és mint bolttulajdonos kérdegeti a fiút);
- Tóth János, a hadirokkant (akit udvariasan, ám lenéző és álságos paternalizmussal mutat be a fiának, kegyet osztogatva eteti és itatja a lakodalmas háznál, noha a férfi a kocsmában csak a fal mellett és nem a jegyző asztalánál vagy a közelében ülhet);
- a kocsmáros (akinek vendégként parancsolgat, lekapcsolja a helyiségben szóló rádiót, kioktatja az elvárható higiéniaáról a neki felszolgáló alkalmazottat);
- Bandi (akit lenéző kedélyességgel üdvözöl a kocsmában, utasítást ad neki az „emberek” értesítésével / riadóztatásával kapcsolatosan, valamint a férfi komoly lelki krízisről tanúskodó ellenvetéseit letorkollja);
- a kocsmába érkező cigányzenész (akit leereszkedően kifizet, míg ő tiszteletteljesen állva marad mellette);
- a kerékpárral érkező vasutas (aki hivatala és egyenruhája ellenére készségesen és alázatosan elsőként a jegyzőnek számol be a faluba érkező zsidókkal kapcsolatos megtudott részletekről);
- a rendőr (akinek a hivatali hierarchiával is élve határozott utasításokat ad);
- a rendőrrel beszélgető és üzletelő kocsis (Karcsi bátyám), akit udvariasan, ám határozottan bír távozásra, amíg a rendőrrel beszél.

c) 1-1, maximum 3 pont adható, ha a vizsgázó helyesen jelöli meg a következő szereplőket a rájuk vonatkozó alábbi (vagy azokhoz hasonlóan a részlettel alátámasztható egyéb) megfigyelésekkel (pont csak akkor adható, ha a karakter megjelölése és az indoklás is helytálló):

1-1, maximum 3 pont adható, ha a vizsgázó helyesen jelöl meg hármat a következő szereplők közül a rájuk vonatkozó alábbi (vagy azokhoz hasonlóan a részlettel alátámasztható egyéb) megfigyelésekkel (pont csak akkor adható, ha a karakter megjelölése és az indoklás is helytálló):

- a rendőr, aki még most is hordja nyilas egyenruháját, csak egy rendőr karszalaggal változtatta át rendőregyenruhává; dühös, tart attól, hogy Kleinék jöttek vissza; titokban tárgyal a jegyzővel;

- a jegyző, aki nem akarja visszaadni a boltot, elégeti a kötelezvényt, mert ismeri az elhurcoltak neveit, a történeteket, mások bűneit, nem akarja, hogy visszatérjenek a falu annak idején elhurcolt zsidó lakói;

- Bandi, a szomszéd, aki fél attól, hogy Pollákék visszatérnek, megbánást tanúsítana, vissza akar adni mindent.

7.

4 pont

a) Nevezze meg, a lineáris, előrehaladó cselekményvezetést **melyik montázmegoldás teszi feszültebbé?** (1 pont)

b) Legalább **három** érvel – **cselekményelemmel** és/vagy **dramaturgiai megoldással** – mutasson rá, hogy az **alkotók részéről mi indokolja** az adott montázs-eljárás alkalmazását! (3 pont)

Helyes válasz:

a) 1 pontot kap a vizsgázó, ha helyesen jelöli meg, hogy a részletet alapvetően a párhuzamos montázst szervezi. (Elfogadható válasz a váltakozó montázs is, amennyiben a válaszból kitűnik, hogy a vizsgázó a zsidók faluba érkezése és a falusiak riadóztatása között szoros ok-okozati kapcsolatot feltételez.)

b)1-1, maximum 3 pontot kap a vizsgázó, ha helyesen érvel a következők (vagy ezekhez hasonlóan a részlettel alátámasztható egyéb) magyarázatokkal:

- az elbeszélő a több szálon, párhuzamosan bonyolódó elbeszéléssel feszültséget teremt, késlelteti/visszatartja a lényeges információkat (pl. hogy mi a faluba érkezett zsidók célja, van-e kapcsolatuk az egykor onnan elhurcolt helyi sorstársaikkal, mi lesz a riadóztatni szándékozott falusiakkal);
- eleve késlelteti bizonyos szereplők (pl. a jegyző emlegetett felesége vagy lelkifurdalással küzdő Bandi asszonya) színre lépését, cselekménybe avatkozását;
- az elbeszélő a több cselekményszálra bontással gazdag, szereplőnként egyéni karakterrajzra, a készülő esküvővel és a zsidók visszaérkezésével kapcsolatos eltérő motivációk kibontására és ütköztetésére ad teret (pl. a jegyző fiának izgalma, a hivatalnoki lojalitás különféle megnyilvánulásai, a zsidók visszatérésére adott eltérő reakciók, pl. a kocsmáros, a jegyző vagy Bandi részéről);
- a cselekményszálak közötti ide-oda ugrálás a nézőt az elhagyott cselekményszálakon közben megtörténhető eseményekkel kapcsolatos hipotézisek, feltételezések elgondolására készíti, illetve az így kihagyott információkkal és a cselekményszálak közti összefüggések árnyalt és összetett viszonyának feltérképezésére serkenti.

8.

3 pont

Vizsgálja meg a képek szerkezetét, a **képmélység** és a **nézőponthasználat** sajátosságait! Megfigyeléseire alapozva **elemesse** a részlet összefüggésrendszerében a következő **beállítások dramaturgiai szerepét!**

a)

b)

c)

Helyes válasz:

1-1, maximum 3 pontot kap a vizsgázó, ha helyesen elemzi a beállítások képdramaturgiai szerepét a nézőpontok és a képmélység alkalmazása szempontjából a következők szerint (vagy a részlettel alátámasztható egyéb releváns módon):

- a) *Palihoz, a rendőrhöz kapcsolt társított nézőpontból látjuk a helyi fiatalember laza és a jegyző kényszeredett bratyizását az orosz katonákkal. A kép nagyon sűrű: a tér mélységében egybekomponál három különböző attitűdöt: az előtérben álló rendőr kívülmaradását, a középtérben a jegyző hamis gesztusát az üveggel és a fiatal férfi oroszokkal szimpatizáló viselkedését.*
- b) *Leíró-objektív, külső nézőpontból nagytotálban mutatja a beállítás a messziről közeledő kocsi és a sötét ruhában azt követő férfiakat, erős kontrasztban összekapcsolva őket az előtérben álló súlyos világos kőkereszttel.*
- c) *A jegyzőhöz kapcsolt társított beállítás előterében a főszereplő hatalmas kopasz feje az uralkodó motívum, a középtérben Bandi áll levett kalappal, alázatosan, hellyel nem kínálva, a háttérben a nyitott ajtóval, ezzel is jelezve, hogy a férfi problémája mellékes a jegyzőnek, aki csak rabolja az idejét.*

9. 3 pont

Három példával, **dialógusrészlettel** vagy a **testbeszéd** jelzéseivel **igazolja**, hogy a falubeliek zsidó emberekről való beszéde **általánosító, tárgyiasító!** (3 pont)

Helyes válasz:

1-1, maximum 3 pontot kap a vizsgázó, ha helyesen idéz a következők (vagy ezekhez hasonlóan a részletben hallható egyéb) párbeszédéből:

- „Zsidók jöttek” – mondja a biciklin érkező vasutas a jegyzőnek, utalva a két férfire, akiket általánosítva kizárólag zsidó voltukkal jellemez.
- „Olyan egyformák ezek. Kalap, szakáll” – folytatja ugyancsak a vasutas.
- „Ezek mindent túlélnek” – mondja a rendőr.
- „Miféle idegenek?” – kérdezi a vendéglős, mire a vasutas csak egy tipizáló gesztussal válaszol: „Érti, ugye?”

10. 4 pont

A faluba tartó két zsidó férfi érkezése láthatólag érzékenyen érinti a helyi közösség jó részét.

- a) Legalább **kétféle magyarázattal mutasson rá** arra, hogy az elbeszélés milyen módon sejteti, vagy direkter módon jelzi azokat az **okokat**, ami miatt az egész faluközösséget megérinti a két zsidó férfi közeledése! (2 pont)

b) Legalább **kétféle magyarázattal érveljen** amellett, hogy a **jegyzőt személyesen** is igen **kellemetlenül érinti** a zsidó férfiak érkezése! (2 pont)

1-1, maximum 2 pont adható, ha vizsgázó helyesen érvel a következő (vagy ezekhez hasonlóan a részlettel alátámasztható) indokokkal:

- *a falu a nemrégiben véget ért háború után zavartalanul élné az életét (aratnak és éppen a jegyző fiának lakodalmára készülnek) – ám a zsidók visszaérése és a jelenlétük által felkeltett érzelmek, a múlt tisztázásának kényszere ezt a nyugalmat lehetetlenné teszi;*
- *a faluban sokan érintettek lehetnek az elhurcolt zsidók vagyonának széthordásában, így bűntudatot éreznek, és joggal tartanak valamiféle számonkéréstől vagy bosszútól: pl. a jegyző arra utasítja Bandit, hogy az „embereknek” vigye meg a hírt; a közösséget vezető-képviselő hivatalosságok (vasutas, rendőr, a jegyző) viselkedése egységesen az egész közösséget érintő problémaként értelmezi a zsidók visszaérést és annak következményeit;*
- *a közösségben a zsidókkal szemben távolságtartás és intolerancia uralkodik azok deportálása/távolléte ellenére is: erről egyaránt árulkodnak a szereplők gesztusai és a zsidókkal kapcsolatos szófordulatok;*
- *a faluban megszálló, bár a lakossággal látszólag semleges viselkedő oroszok vannak, a közösség tehát nem teljesen a saját ura a visszaérézőkkel kapcsolatos esetleges döntéseinek, ebben az új helyzetben minden kiszámíthatatlan.*

b) 1-1, maximum 2 pont adható, ha vizsgázó helyesen érvel a következő (vagy ezekhez hasonlóan a részlettel alátámasztható) indokokkal:

- *mivel a vasutas által hozott információk szerint a faluba tartó két férfi poggyászában illatszerek és háztartási vegyiáru van nagy tételben, a jegyző mint vegyesbolt-tulajdonos vállalkozó potenciális versenytársat gyanít az érkezőkben (ezzel egyúttal a zsidókkal mint kereskedelemmel foglalkozó nyereszkezőkkel kapcsolatos benne élő sztereotípiáról tesz tanúbizonyítást);*
- *a vasutas részletes kifaggatása, hogy a faluba tartók vajon helyi zsidók-e, illetve a Kollár-család nevének emlegetésére történő többszöri ingerült reakciója közvetlen, pontosan meghatározott előtörténethez köthető érintettségre utal – amit az irodája magányában felkutatott és elégetett „kötelezvény” félreérthetetlenül nyomatékosít;*
- *mint a közösség tekintéllyel és hatalommal bíró vezetője a történelmi helyzet személyes értékelésétől függetlenül is felelős a közösség nyugalmanak fenntartásáért egy alig megnyugodott és békés hétköznapokba fordult időszakban.*

MÉDIA MINIÉSSZÉ (maximum 15 pont)

11.

15 pont

A 11 éves Max a Mekiben ül két osztálytársával és wifivel a szabadon elérhető hálózatra kapcsolódva játszik. A srácok ügyesebbek, Max mindig kiesik. A gépe jelzi, hogy e-mail érkezett a gmailes fiókjába. Rákattint, egy helyes integető gifet lát a következő felirattal: *Ha szeretsz nevetni, írd a mellékelt vicces képekhez egy jó szöveget, és oszd meg a barátaiddal egy szelfi kíséretében a fészen. Megnyitja a mellékletet, a következő képeket látja:*

Max kattint, „ázsiai találékonyság” írja, majd „négerek jacuzziznak”, és már meg is osztja egy nevetős szelfivel. Max a megosztott és kommentált képekre hamarosan többszáz like-ot kap, amelyre nagyon büszke.

- a) Nevezzen meg Max tevékenységeiben legalább három olyan mozzanatot, amelyek az internethasználat szempontjából kockázatosnak tekinthetőek! Válaszait röviden indokolja is meg! (6 pont)
- b) Írjon rövid esszét *Ilyenek ők?* címmel, amelyben a megosztott képeket a médiareprezentáció és sztereotípiák szempontjából értelmezi! (6 pont)

Helyes válasz

a) A vizsgázó az internethasználat alábbiakban felsorolt és indokolt kockázatainak helyes megnevezése esetén (vagy más, a feladat szempontjából releváns megoldáselem alapján) kockázattípusonként 1-1, maximum kettő, vagyis a feladatban előírt három kockázat esetén összesen hat pontot kaphat a következők szerint:

- adatbiztonság – Max megnyitotta az ismeretlen helyről származó e-mail-csatolmányát, amely akár kártevő vírus is lehetett volna, ami annak jellegétől függően beláthatatlan következményekkel járhat a gépen tárolt adatokra és/vagy programokra vonatkozóan (elfogadható válasz, és ugyancsak az adatbiztonság figyelembe nem vételére utal, hogy Max szelfit osztott meg, amely a képtől függően beazonosíthatóvá teszi – és így kiszolgáltatottá teheti őt);

- a szertői jogok figyelembe vétele – Max olyan képeket oszt meg, amelyek nem képezik a saját tulajdonát (minden fotó és kép a szerzői jogi törvény szerint egyéni, eredeti jellegű szerzői műnek minősül, mely általános szabály alól vannak kivételek, a szabad felhasználás azonban nem vonatkozik arra, hogy a letöltött képet visszatöltsük az internetre, kitegyük a közösségi oldalunkra);

-
- gyűlöletbeszéd – Max nem érzékeli, hogy viccesnek szánt kommentárja – négerek jacuzziznak – alapjaiban sért emberi méltóságában egy népcsoportot;
  - like-szám maximalizálása – Max internetes tevékenységét nagy mértékben meghatározhatja, hogy olyan tartalmakat posztoljon, amelyek a lehető legtöbb elért felhasználó tetszésével találkoznak – függetlenül azok igazságtartalmától vagy morális minőségétől.

b) A vizsgázó 1-1, maximum 2 pontot kap abban az esetben, ha válaszából kiderül, hogy tisztában van a médiareprezentáció és a médiasztereotípia fogalmával, például az alábbiak szerint:

- médiareprezentáció – a valóság, de különösen az egyes társadalmi csoportok médiában történő megjelenésének mértéke és módja;
- médiasztereotípia – olyan készen kapott kliséken alapuló rögzült séma, amely túlzott általánosítással és leegyszerűsítő minősítéssel/értékeléssel feltételez kapcsolatot egy-egy személy vagy csoport külső tulajdonságai és karakterjegyei között;

illetve újabb 1-1, maximum 4 pontot kap, amennyiben kisesszéje ezen fogalmakra építve, azokból kiindulva tartalmazza a következő megállapításokat (vagy azokhoz hasonlóan helyes észrevételeket):

- a szóban forgó képek rendelkeznek olyan meglepő szituációs motívummal, amely segít megragadni a befogadók figyelmét – a félbevágott teherautófülke és az állati erővel vontatottság kontrasztja az egyik, a vízzel feltöltött szemeteskuka mint egyfajta hűsítő medence a másik esetben erős képi „állítás”, amely könnyen bevésődik a befogadói tudatba;
- a képek megosztása azok korlátlan sokszorosítását lehetővé tévő technológiai megoldás;
- a képek értelmezése (melyet a kommentek vagy képaláírások hordoznak) abban a formában, ahogy azokat Max alkalmazza, az „ázsiaiak” és a „négerek” jellemzését szolgáló túlzó általánosítást hordoz, vagyis sztereotipizál azzal, hogy az egyik népcsoportot „találékonynak”, a másikat végletesen igénytelennek írja le;
- a kukában hűsítő gyerekeket mutató kép önmagában (kommentár nélkül) is erősen rímél arra a kliséhalmazra, ahogy a fehér, jóléti társadalmakból látják még ma is sokan a távoli, idegen feketéket szegénynek, elhanyagoltnak, műveletlennek és együgyűnek;
- a médiareprezentáció fogalma az intézményes médiához kapcsolódik, a médiatartalom az intézményt „képviseli”, míg a közösségi médiában csupán a tartalomgeneráló vagy megosztó médiahasználót, így a reprezentált társadalmi csoport megjelenítésének mértéke bizonytalan (akár egészen csekély is lehet).

A helyesen felépített esszé szerkezetre (állítás, megfigyelések, ismeretek alapján történő érvelés-bizonyítás, konklúzió) további 3 pont adható.